

Піскотін Є.А.,
аспірант кафедри фінансів
Полтавського університету
споживчої Кооперації України

Piskotin E.A.
Postgraduate, Department of
Finance
Poltava university of consumer
cooperatives of Ukraine

ЗАГАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО СИСТЕМОГО УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВ

Тези присвячені загально-теоретичним підходам до системного управління капіталом підприємств. У роботі також висвітлено основні підходи до визначення категорії «капітал», що склалися в процесі її історичного розвитку.

GENERAL APPROACHES TO THE SYSTEM CAPITAL MANAGEMENT

Thesis are devoted to general theoretical approaches to the system capital management. The paper also highlights the basic approaches to defining the category «capital» that emerged in the process of its historical development

Ефективність діяльності підприємства значною мірою залежить від рівня розвитку системи управління капіталом, який є необхідним атрибутом бізнес-діяльності — від моменту створення до ліквідації або реорганізації суб'єкта господарювання. Протягом століть багато науковців присвятили свою увагу дослідженню сутності категорії «капітал» та особливостей системи управління ним. Ці питання залишаються актуальними і за сучасних умов.

Перше глибоке дослідження категорії «капітал» належить фізіократам. Саме вони запропонували поділ капіталу на основний і оборотний [7].

Подальший розвиток і уточнення цієї категорії відбувалося в роботах класиків політичної економії А. Сміта, Д. Ріккардо, Дж. С. Мілля. Так, А. Сміт під капіталом розумів частину запасів продуктів, матеріалів і знарядь, від яких очікується отримання доходів [4].

Грунтовно розглядав питання капіталу та проблеми управління ним К. Маркс. Не дивлячись на всю довгу історію становлення цього терміну, що був застосовуваним ще за часів древньої Греції, саме Маркс надав йому більш сучасного значення та чітко визначив. Капітал для Маркса був окремим випадком багатства і, на його думку, складався з носіїв вартості — товарів і грошей, включаючи зобов'язання до отримання і сплати та виступав атрибутом людини, а саме, підприємця. Точніше, відношенням між підприємцями, що дозволяє зіставити їх фінансові можливості, а також відношенням між підприємцями (капіталістами) і пролетаріатом. У «Капіталі»

приводиться кілька різних визначень капіталу, але всі вони по суті зводяться до багатства, що використовується в підприємницькій діяльності, а тому здатному до самозростання.

У подальших дослідженнях поширилося кілька ідей стосовно сутності капіталу як багатства, фінансових ресурсів, грошей тощо. На нашу думку, значно розширила уявлення про сутність капіталу робота Г. Беккера «Людський капітал», згідно якої ця категорія виражається запасом знань, навиків, мотивацій, що є у кожного працівника. Іншими словами, навик людини, освіта, знання перетворюються на ще один чинник виробництва і, відповідно, формування капіталу [5].

Наступну «модернізацію» категорії «капітал» здійснив французький соціолог П. Бурдьє, який піддав критиці прагнення К. Маркса звести сферу людського життя тільки до економічного простору і описати суспільство як опозицію класів власників і невласників засобів виробництва (економічного капіталу). На думку П. Бурдьє, людина живе одночасно в кількох соціальних просторах — культурному, науковому, економічному, політичному. Влада, положення людини в суспільстві визначається об'ємом і структурою накопиченого їм капіталу в різних формах — у формі культурного, соціального, символічного і економічного капіталу. Згідно теорії П. Бурдьє, всі форми капіталу схильні до конвертації, наприклад, людина може перетворити соціальний капітал на економічний [2, 3].

Для перехідної економіки дослідження соціального капіталу має особливе значення: цивілізовані ринкові відносини на пострадянському просторі тільки починають формуватися, а це означає, що конфлікт між працею і капіталом ще вимагає свого розв'язання.

Таким чином, можемо зробити висновок, що капітал є економічною категорією, яка відома давно, але отримала новий зміст в умовах ринкових відносин. Як головна економічна база створення і розвитку підприємства, капітал у процесі свого функціонування забезпечує інтереси держави, власників і персоналу і характеризує загальну вартість засобів у грошовій, матеріальній і нематеріальній формах, які інвестуються у формування його активів.

Одночасно зі змінами вищезазначених форм, рух капіталу характеризується постійною зміною його сумарної вартості, яка носить назву «вартісний цикл». У процесі руху капітал підприємства може за рахунок рентабельного його використання в окремі періоди нарощувати свою сумарну вартість або за рахунок збиткової господарської діяльності частково втрачати її.

Управління капіталом має базуватися на ідеї інтегрованого підходу, якому властива системна цілісність, що поєднує різно-рідні складники процесу формування капіталу. Основні напрями управління капіталом підприємства за сучасних умов, на нашу думку, може відображати концепція, яка є системою науково-обґрунтованих принципів. Основними структурними блоками концепції є: механізми, принципи, основні функції, методи і завдання.

Методологічними принципами концепції є: інтегрованість із загальною системою управління підприємством; комплексний характер формування управлінських рішень; динамізм управління; орієнтація на стратегічні цілі розвитку; варіантність вибору управлінських рішень. Ці принципи поєднані з загальними принципами управління: системність, адаптивність, цілісність, оптимальність, надійність, гнучкість, ефективність, координація, науковість.

Управління капіталом має передбачати вплив на його обсяг і структуру, а також джерела формування з метою підвищення ефективності його використання. Налагоджений механізм управління капіталом передбачає: чітку постановку цілей і завдань управління капіталом, а також контроль за їх дотриманням у плановому періоді; удосконалення методики визначення й аналізу ефективності використання усіх видів капіталу; розроблення напрямків оптимізації процесу управління капіталом, а також їх аналізу і впровадження; розроблення методики оперативного управління високоліквідними обіговими активами; розроблення загальної стратегії управління капіталом; використання у процесі управління економічних методів і моделей, зокрема під час аналізу і планування; орієнтацію на використання внутрішніх важелів впливу на процес управління капіталом. Використання зазначених підходів до системи управління капіталом дозволить максимізувати ефективність господарської діяльності та забезпечити стабільне економічне зростання.

Література

1. Антология экономической классики Вильям Петти, Адам Смит, Давид Рикардо. — М. : Изд-во «ЭКОНОВ» — «Ключ», 1993. — 475 с.
2. Бурдьё П. Социальное пространство и генезис «классов» // www.bourdieu.narod.ru/sp/PB_SP_genese_de_classes.htm
3. Бурдьё П. Формы капитала // Экономическая социология. — 2002. — № 5. — С. 60—75.

4. *Смит А.* Исследование о природе и причинах богатства народов // Петти В., Смит А., Рикардо Д., Кейнс Дж., Фридмен М. Классика экономической мысли: Сочинения. — М.: ЭКСМО-Пресс, 2000. — 896 с.

5. *Капелюшников Р.И.* Экономический подход Гэри Беккера к человеческому поведению // www.libertarium.ru/libertarium/68397.html

6. *Маркс К.* Капитал: Критика политической экономии: В 3 т. — М.: Издательство политической литературы, 1984. — Т. 2. — 596 с.

7. *Ядгаров Я.С.* История экономических учений. — М.: ИНФРА-М, 2001. — 320 с.

Примак І.О.,

асистент,
Херсонський національний
технічний Університет, Україна

Primak I.A.

The assistant
Kherson National Technical
university, Ukraine

**ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ
МАЛОГО БІЗНЕСУ
В УКРАЇНІ (НА ПРИКЛАДІ
ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ)**

**THE PROBLEMS OF SMALL
BUSINESS DEVELOPMENT
IN UKRAINE (FOR EXAMPLE,
KHERSON REGION)**

Проведено аналіз сучасного стану малих підприємств на Херсонщині. Розглянуто проблеми розвитку малого бізнесу в Україні та запропоновано шляхи їх вирішення.

The modern condition of small enterprises of Kherson region was analysed. The problems of small business development in Ukraine are examined and ways of their solution are offered.

Малий бізнес як інституційний сектор економіки давно став домінуючим за чисельністю та обсягами виробництва у провідних країнах світу. Малі підприємства забезпечують гнучкість та стійкість економічної системи, наближують її до потреб конкретних споживачів, виконують важливу соціальну роль — надаючи робочі місця та забезпечуючи джерело доходу для значних прошарків населення [1].

В умовах фінансово-економічної кризи виконання регіональної програми розвитку малого підприємництва в Херсонській області на 2007 — 2008 роки визнано задовільним. У 2008 році, за оперативними даними, в області налічувалося 72118 суб'єктів малого бізнесу. Обсяг продукції, реалізованої малими підприємствами в 2007 році з урахуванням змін до законодавства, становив 40,2 % від загального обсягу реалізованої продукції (робіт, по-